

Ο Μητροπολίτης Αδριανουπόλεως Δωρόθεος Πρώιος (1813-1821): Η μέριμνα για την ανάπτυξη και προώθηση της παιδείας στην Επαρχία του Αποστολίδου Στυλιανή – Χριστίνα, Υπ. Δρ.

Ο Δωρόθεος Πρώιος υπήρξε ένας από τους επιφανέστερους και διαπρεπείς λόγιους ιεράρχες του 19^{ου} αιώνα. Έλκει την καταγωγή του από το νησί της Χίου, όπου γεννήθηκε και διδάχθηκε τα στοιχειώδη, λεγόμενα κοινά γράμματα. Συνέχισε τις σπουδές του στην Πάτμο, ενώ μετά την χειροτονία του σε διάκονο μετέβη στην Ευρώπη, για ανώτερες σπουδές. Επιστρέφοντας στην πατρίδα του χειροτονήθηκε αρχιμανδρίτης και ξεκίνησε το διδακτικό του έργο. Αφετηρία του υπήρξε η Σχολή της Χίου, όπου δίδαξε για τρία χρόνια (1793-1796). Έπειτα, ακολούθησε τον Διερμηνέα του τουρκικού στόλου Κωνσταντίνο Χαντζερή, αναλαμβάνοντας την μόρφωση των παιδιών του για το χρονικό διάστημα 1796-1799. Ωστόσο, κυριότερος σταθμός της διδακτικής του δράσης ήταν η πλήρως αναδιοργανωμένη Πατριαρχική Σχολή στην περιοχή Κουρούτσεσμε της Κωνσταντινούπολης, όπου ανέλαβε και καθήκοντα σχολάρχη εκτός από αυτά του καθηγητή κατά τη διάρκεια των ετών 1804-1807. Στα 1805 εξελέγη μητροπολίτης Φιλαδελφείας, ενώ η αρχιερατική δράση του συνεχίστηκε στην μητρόπολη Αδριανούπολης, όπου προήχθη τον Ιούνιο του 1813 και παρέμεινε έως το 1821.

Η εκλογή του έγινε στον Άγιο Δημήτριο του Κουρούτσεσμε επί της Πατριαρχίας του Κυρίλλου Στ'. Το ποιόνιο υποδέχθηκε τον νέο ιεράρχη με ενθουσιασμό και με τρόπο πανηγυρικό. Στην Αδριανούπολη ο Δωρόθεος ανέπτυξε σπουδαίο ποιμαντορικό έργο. Ο τομέας, όμως, που επιδόθηκε με ιδιαίτερο ζήλο ήταν αυτός της παιδείας στον οποίο θα εστιάσουμε κι εμείς.

Από πολύ νωρίς ο μητροπολίτης Δωρόθεος κατέβαλε σημαντικές προσπάθειες, προκειμένου να αντιμετωπίσει την αμάθεια του κλήρου και του ποιμνίου της Επαρχίας του. Προέβη, λοιπόν, στην διαδικασία μεταρρύθμισης της παλαιάς σχολής που ήδη λειτουργούσε στην Αδριανούπολη αλλά και στην ίδρυση νέας, του λεγόμενου Γυμνασίου. Σε αυτό το μεγάλο έργο του είχε την πολύτιμη οικονομική και ηθική υποστήριξη διακεκριμένων Αδριανουπολιτών, οι οποίοι ανταποκρίθηκαν με ενθουσιασμό στην επικείμενη σύσταση του Γυμνασίου. Συγκεκριμένα, έκαναν

σημαντικές δωρεές, δείχνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την εμπιστοσύνη τους στον ιεράρχη. Την διεύθυνση του Γυμνασίου ανέλαβαν δύο επιφανείς άνδρες, ο έγκριτος Αδριανουπολίτης ιατροφιλόσοφος Στέφανος Καραθεοδωρή και ο Σαράντης Αρχιγένης. Το Γυμνάσιο στελεχώθηκε από αξιόλογους διδασκάλους, που είχαν σπουδάσει στην Ευρώπη, όπως ο Κωνσταντίνος Καραθεοδωρή, ενώ δίδασκε και ο ίδιος ο Πρώιος κάποια από τα μαθήματα, όπως Φυσική, Μαθηματικά, Λογική, Ηθική κ.α. Τα μαθήματα ξεκίνησαν στις 13 Ιανουαρίου 1819, μία μέρα μετά την τέλεση των εγκαινίων παρουσία του Πατριάρχη Κυρίλλου Στ'.

Εκτός, όμως, από το Γυμνάσιο ο Δωρόθεος προχώρησε και στην ίδρυση προκαταρκτικών σχολών, όπου οι μαθητές λάμβαναν τη στοιχειώδη μόρφωση, καθώς διδάσκονταν γραφή και ανάγνωση. Επιπλέον, φρόντισε και για την πνευματική ανάκαμψη των περιοχών γύρω από την Αδριανούπολη. Προχώρησε, δηλαδή, στην ίδρυση πέντε ακόμα σχολείων, εκ των οποίων τα τρία βρίσκονταν στα τρία μεγαλύτερα προάστια της Αδριανούπολης. Τα μαθήματα που διδάσκονταν οι μαθητές σε αυτά τα σχολεία ήταν τα αρχαία ελληνικά, η ρητορική και η φιλοσοφία, ενώ οι διδάσκαλοι μισθοδοτούνταν από την κεντρική Σχολή της Αδριανούπολης.

Παράλληλα, ο Δωρόθεος μερίμνησε και για την δημιουργία βιβλιοθήκης στο Γυμνάσιο της Αδριανούπολης, προσφέροντας βιβλία από την προσωπική του βιβλιοθήκη, τα οποία ανέρχονταν στα 60. Το περιεχόμενό τους σχετιζόταν κυρίως με τις θετικές επιστήμες, ενώ χρονολογικά τοποθετούνταν στον 18^ο και 19^ο αιώνα. Υποθέτουμε πως τα είχε αγοράσει ο ίδιος κατά την περίοδο των σπουδών του, καθώς επρόκειτο για ιταλικά, γαλλικά και λατινικά βιβλία. Δυστυχώς, όμως, εξαιτίας της αμέλειας των ιθυνόντων αλλά και πυρκαγιάς που ξέσπασε, η βιβλιοθήκη καταστράφηκε ολοσχερώς.

Ακόμα, αξίζει να σημειωθεί πως ο Δωρόθεος επιθυμούσε διακαώς από τον πρώτο χρόνο της ποιμαντορίας του την ίδρυση μιας ιερατικής σχολής στην Αδριανούπολη, με σκοπό να ανυψώσει το πνευματικό επίπεδο των κληρικών. Προκειμένου, λοιπόν, να επιτύχει το στόχο του αποφάσισε να ανακαινίσει το μοναστήρι των Πρωτοκορυφαίων Αποστόλων Πέτρου και Παύλου της Λαμπούς, το οποίο εκτός από κατοικία των μοναχών θα λειτουργούσε και ως γυμνάσιο για τους ίδιους αλλά και για νέους των γύρω περιοχών. Ωστόσο, δεν είχε προβλεφθεί το υπέρογκο ποσό που απαιτούνταν για την ανακαίνιση της μονής και ο Δωρόθεος διαπίστωσε πως η μητρόπολη αδυνατούσε

να ανταπεξέλθει οικονομικά. Επιπλέον, αντελήφθηκε πως ήταν σχεδόν ανέφικτο να έχει υπό την εποπτεία του την μονή λόγω των πολλών υποχρεώσεων αλλά και λόγω της χιλιομετρικής απόστασης της μονής από την έδρα της μητρόπολης. Συνεπώς, αποφάσισε να αφιερώσει το μοναστήρι στην σταυροπηγιακή μονή Ξηροποτάμου του Αγίου Όρους υπό συγκεκριμένους όρους. Μεταξύ αυτών ήταν η υποχρέωση να υπάρχει πάντοτε εντός της μονής Λαμπούς ένας διδάσκαλος, ο οποίος θα δίδασκε στους μοναχούς και στα παιδιά των γύρω περιοχών τα στοιχειώδη γράμματα. Παρότι η ίδρυση Ιερατικής Σχολής δεν ευοδώθηκε οφείλουμε να αναγνωρίσουμε τις κοπιώδεις προσπάθειες του Πρώιου και να επισημάνουμε ότι η παρουσία διδασκάλου στη μονή αποδεικνύει την επίτευξη του στόχου έστω και στον ελάχιστο βαθμό.

Τα παραπάνω στοιχεία υποδηλώνουν το ειλικρινές ενδιαφέρον του Δωρόθεου για την παιδεία στην Αδριανούπολη. Εντούτοις του ασκήθηκε δριμύτατη κριτική σε ανυπόγραφο φυλλάδιο υπό τον τίτλο «Στοχασμοί Κρίτωνος» στα 1819, όπου διατυπώνεται η άποψη ότι ο Δωρόθεος αμέλησε τον τομέα της παιδείας στην Επαρχία του, φροντίζοντας μόνο για την ανέγερση μητροπολιτικού οίκου. Ενδεχομένως, ο ανώνυμος συγγραφέας του φυλλαδίου αγνοούσε τις προσπάθειες αλλά και το σημαντικό εκπαιδευτικό έργο που είχε συντελέσει ο Πρώιος στην Αδριανούπολη. Συνεπώς πρόκειται για ένα ανυπόστατο και εμπαθές κείμενο που δεν ανταποκρίνεται στην αλήθεια.

Στον αντίποδα αυτού του φυλλαδίου διατυπώνεται μερικά χρόνια αργότερα η άποψη του Γάλλου διπλωμάτη και φιλολόγου Μάρκελλου, ο οποίος είχε επισκεφθεί το Γυμνάσιο της Αδριανούπολης. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψής του είχε την ευκαιρία να γνωρίσει προσωπικά τον Δωρόθεο και να λάβει γνώση σχετικά με τις ενέργειές του ως προς την αναβάθμιση της παρεχόμενης εκπαίδευσης στην Αδριανούπολη. Σε σύγγραμμά του, λοιπόν, υπό τον τίτλο «Souvenirs de l' Orient» εξυμνεί το έργο και την προσφορά του Δωρόθεου Πρώιου στην παιδεία, επισημαίνοντας τον πρωτεύοντα ρόλο που κατείχε ο ίδιος στην επιτυχημένη πορεία του εκπαιδευτικού συστήματος στην Αδριανούπολη.

Επιπλέον, στα 1819 δημοσιεύθηκε ακόμα ένα εγκωμιαστικό κείμενο στον «Λόγιο Ερμή», στο οποίο επαινείται ο μητροπολίτης της Αδριανούπολης Δωρόθεος, καθώς και Αδριανουπολίτες ευεργέτες για τις ενέργειές τους με σκοπό την προώθηση της παιδείας στην Αδριανούπολη.

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε πως ο Δωρόθεος Πρώιος υπήρξε ένας φωτισμένος λόγιος ιεράρχης του 19^{ου} αιώνα με έντονη παρουσία στον τομέα της παιδείας, ενώ μπορούμε να υποστηρίξουμε με βεβαιότητα πως επί των ημερών της αρχιερατίας του, η Αδριανούπολη κατέστη σημαντικό εκπαιδευτικό κέντρο. Φρόντισε να ανακόψει τον πνευματικό μαρασμό της Επαρχίας του και να ανυψώσει την παιδεία, δημιουργώντας τις κατάλληλες συνθήκες για την ανάπτυξη του Γένους. Δυστυχώς, όμως η έκρηξη της Επανάστασης το 1821 και ο πρόωρος μαρτυρικός θάνατός του υπέρ πίστεως και πατρίδος δεν του επέτρεψαν να συνεχίσει το μεγαλόπνοο σχέδιο του, στερώντας από την Αδριανούπολη έναν σπουδαίο ποιμενάρχη.